

Att drömma är gratis, det

I El Viejo finns bostadsområdet Vía España, som i folkmun kallas för Mitch eftersom det byggdes upp efter orkanen för dem som fick sina hus förstörda. Där bor Grethel som drömmer om att få hjälpa människor. Nu arbetar hon på förskolan där, men vägen dit har varit lång och mödosam och det finns många drömmar kvar.

Hade jag fått bestämma hade Nicaragua sett annorlunda ut. De som bestämmer bryr sig inte om att förbättra situationen för oss, den fattiga majoriteten av befolkningen i Nicaragua, säger Grethel del Carmen Campos Cabrera.

Hon är bestämd när hon pratar. Hade hon haft makten i landet hade det inte funnits några *zonas francas* (frizoner) och Nicaraguas rikedomar hade fördelats jämnare över hela befolkningen. Grethel tycker att bönderna förtjänar mer uppmärksamhet och att jordbruket borde få mer resurser. På så sätt skulle också hela landet utvecklas och ta sig framåt.

– Jag tycker om Sandinos ideal och sympatiserar med hans åsikter, men nu för tiden har alla dessa värden förlorats, säger Grethel. Politikerna har helt gått ifrån de ideal som de tidigare stod för. Nicaragua blir exploaterat och utnyttjat av andra makter utanför landet, som USA till exempel. Jag tror att CAFTA-avtalet kommer att föra med sig sämre förhållanden för oss, nicaraguanerna. Jag gillar det inte alls.

Men det är inte här och nu, i parken i El Viejo, en varm sommardag i mars år 2006 som hennes historia börjar. Hon föddes den 2 mars 1985. Hennes mamma, Yamilet del Socorro Martinez, är då 18 år och ger sin dotter namnet Grethel efter en nunna som hon beundrar och ser upp till. Yamilet jobbar vid den här tiden som hushållerska i en familj i Managua och har ingen fast bostad.

Grethels pappa har aldrig brytt sig eller bidragit ekonomiskt. Han stack direkt efter att han fått reda på att Yamilet var gravid. I dag känner Grethel bara hat gentemot sin far. Skulle han komma nu och vilja ha en relation med henne, skulle hon säga till honom att han aldrig har varit och aldrig kommer att vara hennes pappa. Han skrev en gång ett brev till henne och berättade om alla sina titlar som han har efter flera års studier. Grethel svarade honom att trots att hennes mamma inte har en enda titel, är hon den enda förälder som Grethel någonsin har haft.

Efter en tid i Managua återvände Yamilet med sin dotter till El Viejo, hennes födelseort i nordvästra Nicaragua. Snart fick hon jobb på en bananplantage i området och kunde

bygga sig ett litet hus med palmbladstak vid flodens kant. För första gången har de en fast bostad. Det är knapert med pengar och Yamilet kämpar för att få det att gå ihop. Grethel får två småsystrar, María de los Angeles och Ana Victoria. Relationen med deras pappor slutar då han misshandlar Yamilet och hon lämnas åter igen ensam med ansvaret för sina tre döttrar. Barnen får följa med sin mamma till bananplantagen när hon ska jobba.

En arbetsvecka är måndag till lördag. De går upp klockan tre på morgonen för att åka med transporten som går klockan fyra ut till plantagen. Där jobbar Yamilet i minst åtta timmar och under den tiden får Grethel, María och Ana vara på det "dagis" som finns på området.

Ansvar för sina yngre systrar

När Grethel är åtta år föds hennes yngsta syster, Cristhian José. Yamilet är som kvinnlig bananarbetare berättigad till 40 dagars mammaledighet. Sedan måste hon gå tillbaka till jobbet och då lämnar hon Grethel med ansvaret för sina yngre systrar. Grethel är åtta år och ska ta hand om sina systrar på sex och fyra år och den yngsta som är drygt en månad gammal. Utöver barnpassning, blöjbyten, matning och allt annat som barn kräver, har Grethel ansvar för hushållet. Hon lagar mat, tvättar, diskar och städar huset.

– Jag lärde mig, jag växte upp väldigt fort och var som en vuxen, berättar Grethel. Jag var hela tiden rädd att något skulle hända min yngsta syster. Hennes navel läkte inte som den skulle och mamma sa till mig att om Cristhian skrek mycket så kunde hon dö.

Alltid denna rädsla att något skulle hända henne eller de andra två. Hon minns denna tid med mycket smärta och gråter under stora delar av intervjun.

– Att prata om det är som att återuppleva det. Det är något jag aldrig vill göra.

Hon berättar vidare om vilken nära relation hon fick med sina systrar då de tillbringade mycket tid ensamma. När Cristhian började prata, till exempel, kallade hon Grethel, inte Yamilet, för mamma. Hennes småsyster

var alltid lugna och trygga när de var med henne.

Yamilet slet på bananplantagen för att försöka ge sina barn mat och kläder, lönen var på några kronor om dagen. De dagar då bananerna skulle lastas och fraktas iväg kunde det hända att hon inte var hemma förrän vid ett på natten. Alltid när hon kom hem var hon trött och ofta irriterad. Grethel fick mycket stryk och Yamilets frustration, ilska och sorg, gick ut över hennes äldsta dotter.

– Jag har alltid förstått min mamma, hon har hela tiden kämpat för mig och mina systrar. Det enda jag känner för min mamma är respekt. Hon har offrat så mycket för oss, förklarar Grethel.

När Grethel var tolv år skickades hon och hennes systrar till ett nunnekloster i Managua för att gå i skola där. Grethel gillade att plugga och blev utnämnd som bästa elev bland de 69 flickor som studerade på klostret.

– Alla tyckte att jag betedde mig så vuxet och det berodde ju på att jag hade varit tvungen att växa upp redan som åttaåring, säger Grethel.

Det var däremot svårt för henne att få kompisar och hennes tuffa attityd gav henne ofta problem. Betedde sig någon illa mot Grethel eller hennes systrar fick de igen. Under hela sin barndom hade Grethel svårt att lita på någon och att få kompisar. Hon kände sig oftast väldigt ensam.

1998 då Grethel och systrarna fortfarande var i Managua drog orkanen Mitch in över Nicaragua. Området där Yamilet byggt sitt palmhus blev hårt drabbat. Familjens hem blev totalförstört. Floden svämmade över och tog med sig flera hus, träd, djur och människor. Många dog eller förlorade någon familjemedlem i katastrofen. Yamilet klarade sig utan fysiska men, men familjen stod nu återigen utan bostad. Som tillfällig lösning inhystes de överlevande på olika härbärgen runt om i El Viejo. Sedan satte Röda korset från Spanien tillsammans med Röda korset från Nicaragua igång att planera och genomföra uppbyggnaden av ett nytt bostadsområde en bit utanför staden. De gav området namnet Vía España, men det finns ingen som kallar det så.

I folkmun heter området kort och gott Mitch. Området är uppbyggt med trottoarer och träd planterade längs med gatorna. Här fick alltså Grethel och hennes familj tillsammans med de andra orkandrabbade var sitt nytt hus och en möjlighet att börja om på nytt. I dag, drygt åtta år senare, känns Mitch som ett typiskt misslyckat biståndsprojekt. Invånarna har visserligen kvar sina hus, men de

kan ingen ta betalt för

Hade Grethel del Carmen Campos Cabrera fått bestämma hade Nicaragua sett ut anorlunda för landets alla fattiga.

har inga resurser att upprätthålla den standard som husen en gång hade. Därför har många av dem förfallit.

Fattigdomen bland människorna är slående. Arbetslösheten är hög och många av dem som har jobb arbetar på socker- eller bananplanter eller i någon av frizonerna i stadens utkanter. Det är underbetalda jobb och lönen täcker knappt de dagliga utgifterna för en familj. Ett av de största problemen i området är att invånarna under hela dagen är utan tillgång till vatten. Detta försvårar möjligheterna att hålla en personlig hygien och rent runt omkring sig.

Vattentoaletterna, vilka sattes in i varje hus och som då representerade modernitet och hög standard, står nu utan vatten och är en smittospridare då människorna fortfarande använder dem. Anledningen till att det inte finns något vatten är att ett annat närliggande område har kopplat upp sig på Mitchs vattenledning. Under hela dagen har de tillgång till vattnet och invånarna i Mitch måste vänta tills mitt i natten. De får gå upp klockan tre för att kunna tvätta sig, sina kläder, diska och för att fylla på så att de har vatten under dagen. Yamilet har varit hos borgmästaren och klagat. Hon tänker inte betala dyra pengar för vatten som de inte ens har tillgång till.

Vid 14 års ålder skickas Grethel återigen till ett nytt kloster i Chinandega. Denna gång är

hon helt ensam, då systerarna stannar i El Viejo med Yamilet. Redan första dagen får hon problem då hon ger en annan tjej en smäll på käften efter att hon har varit otrevlig och dragit Grethel i håret. Nunnorna är hårda och elaka mot Grethel och hon i sin tur ger igen. När det är hennes tur att laga mat gör hon den äkligt med flit om någon av nunnorna varit dum mot henne.

Även i Chinandega känner sig Grethel väldigt ensam och saknar sina systrar och sin mamma mycket. Betygen sjunker och hon känner inte alls lika stor glädje i att studera längre. Efter ett tag på klostret i Chinandega fick Grethel flytta hem till El Viejo för att bo i Mitch tillsammans med sin familj. Där slutförde hon skolan under mycket svåra omständigheter. Familjen hade väldigt lite pengar och då Grethel ofta drabbades av svår huvudvärk, bad hennes mamma henne att hon skulle hoppa av och söka jobb istället.

Har bestämt sig för att studera

Det blev inte som Yamilet ville, utan som Grethel hade bestämt sig för det skulle bli. Hon hade lovat sig själv. Det var tufft att gå upp tidigt för att hinna göra sina sysslor i hemmet innan hon gick de 30–45 minuterna till skolan. Hon kom inte hem igen förrän sent på eftermiddagen med en dunkande huvudvärk. Det var tufft, men hon slutförde skolan och det är hon stolt över.

– Jag är väldigt beslutsam, börjar jag något vill jag slutföra det, berättar Grethel. Jag tänker inte lämna något halvgjort. Läser jag en bok slutar jag inte efter hälften, ska jag göra något jobb så slutför jag det. Skulle min pappa någon dag komma skulle han se hur jag är och kanske ångra att han aldrig fanns där för att ge mig något.

Mamma Yamilet jobbar nu för tiden med att städa runt den lokala marknaden i El Viejo. Hon har en liten vagn som hon kopplar till en häst och varje eftermiddag, måndag till lördag leder vägen henne in till staden. Grethel hjälper sin mamma varje dag, utom fredagar. Hon vill inte lämna henne ensam med allt jobb, dessutom går det mycket fortare om de är två. Grethel samlar även ihop saker som folk slänger, men som fortfarande kan användas eller återanvändas. De saker hon hittar tar hon med hem och tvättar och använder sedan i sitt klassrum på förskolan där hon jobbar.

Då Yamilet under flera år fått stöd av nunnoklostret i El Viejo som driver förskolan i

Mitch lyckades hon hjälpa Grethel att få jobb som lärare där. Grethel jobbar tre timmar om dagen, måndag till fredag, med barn mellan två och fyra år. Eftersom hon inte har någon lärarutbildning tjänar hon 800 *córdobas* i månaden (drygt 400 kronor). De utbildade lärarna tjänar drygt 2 000 *córdobas* i månaden (drygt 1 000 kronor).

Grethel trivs jättebra med sitt jobb och hon älskar att jobba med barnen. I dem kan hon se sig själv och hon försöker ge dem vad hon anser att hon själv saknade under sin egen barndom: kärlek, ömhet och positiv uppskattning.

– Det är viktigt att alla känner sig sedda, säger hon, för om ett barn får ett leende vill alla ha ett leende. Barnen är alltid oskyldiga.

Vad som väntar dessa barn i framtiden är Grethel osäker på. Hon försöker lära dem saker som hon tycker är viktiga och att själv handla som hon lär. De timmar barnen spenderar med Grethel är dock få, därför är hon osäker på hur mycket inflytande hon har på dem.

Om sin egen framtid tänker hon att hon ska studera till läkare. År 2005 gjorde hon inträdesprovet för att komma in på läkarutbildningen, men det fattades fem poäng för att hon skulle kvalificera sig. Hennes mamma hade hoppats och satsat pengar på att först låta henne läsa en kurs för att förbereda sig inför inträdesprovet. Sedan betalade hon även för att Grethel skulle göra provet och alla blev väldigt ledsna när hon inte godkändes.

– Det var som om du föreställer dig en fin segelbåt som seglar på ett öppet hav och så plötsligt så bara sjunker den. Så kändes det, säger Grethel.

Grethel drömmer om att jobba som läkare och hjälpa människor som inte har råd med sjukvård. Hon tänker på hur hon och hennes familj har haft det under hela hennes barndom. En annan dröm hon har är att åka och jobba i södra Afrika. Hon tror att där finns fattigdom som kanske är ännu värre än den som finns i Nicaragua.

– Vissa studerar bara för att studera, för titelns skull, men jag har en tanke och en vilja bakom mitt val av yrke. Min framtid är att studera och sen skulle jag vilja resa, se mer av mitt eget land och sedan upptäcka världen.

En annan dröm är att lära sig att spela gitarr. Med den lönen hon har nu, har hon dock inte råd att köpa någon gitarr,

– Men att drömma är gratis, det kan ingen ta betalt för, säger Grethel och ler.

Text och bild

Elin Zetterlund & Sara Branegård

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-No Derivative Works 2.5 Sweden License. To view a copy of this license, visit creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/